

2021

Overstap havo - hbo

Amy Kempen

Maxime van Mierlo

Mei 2021

Inleiding

Dit onderzoek is uitgevoerd om te onderzoeken wat de behoeften zijn van havoleerlingen die de overstap gaan maken naar het hbo. Ook wordt er door eerstejaars hbo-studenten teruggeblikt naar hun ervaring met de overstap naar het hbo. Dit onderzoek is uitgevoerd voor de organisatie Spirit4you.

In dit onderzoek, waarbij gebruik gemaakt is van enquêtes, wordt gekeken naar 5-havo leerlingen die de overstap dit jaar gaan maken en dit wordt vergeleken met eerstejaars hbo-studenten die de overstap dit jaar hebben gemaakt. Door deze resultaten te vergelijken en te bekijken wordt inzicht geboden in wat leerlingen nog meer nodig hebben om de overstap te kunnen maken. Het onderzoek is afgenomen onder tien hbo-studenten en zevenentwintig havoleerlingen.

Onderwerpen in de enquêtes

In de enquête voor de 5 havo-scholieren is gevraagd naar de volgende onderwerpen: studiekeuze, begeleiding, studievaardigheden en tips voor de havo scholen.

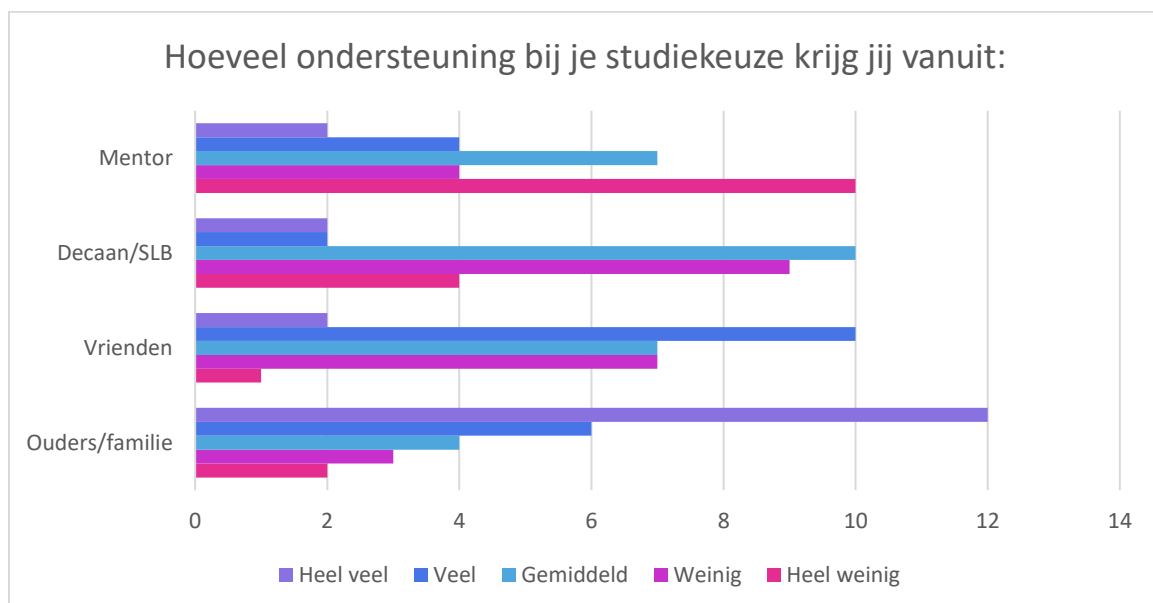
In de enquête voor de eerstejaars hbo-studenten is er gevraagd naar de volgende onderwerpen: studiekeuze, ondersteuning, voorbereiding vanuit school, kwamen je verwachtingen overeen en tips voor het hbo en middelbare scholen.

Resultaten enquête 5 havo-scholieren

In deze enquête zijn verschillende onderwerpen aan bod gebracht die in verband staan met de overstap naar het hbo. De vragen met een verrassende uitkomst worden nader nadergelicht.

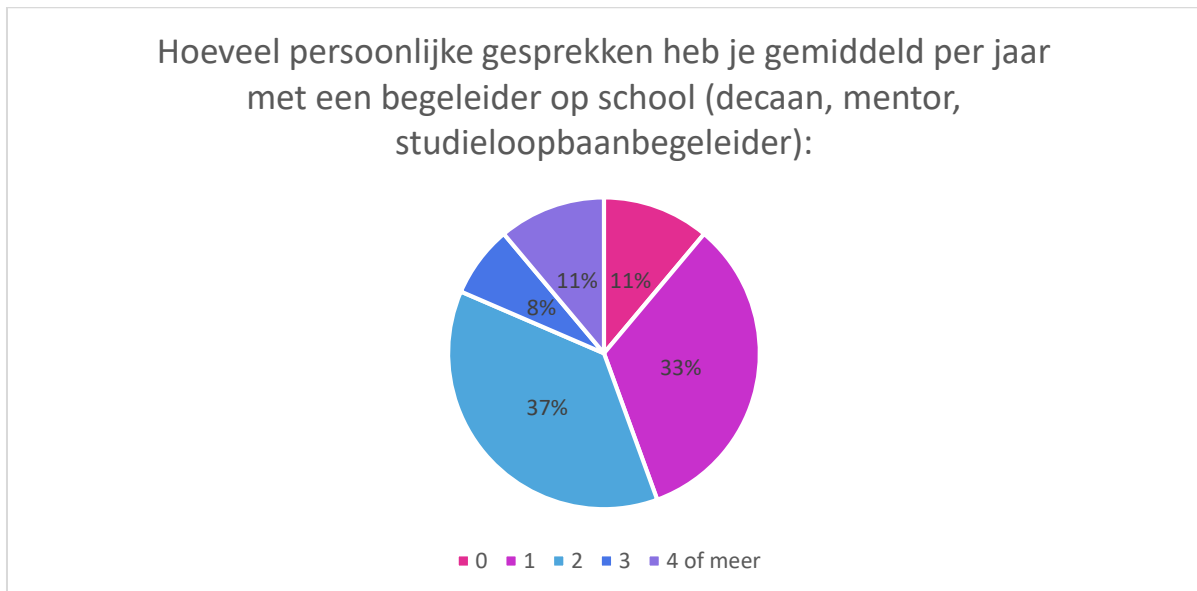
Ondersteuning

Bij de vraag hoeveel begeleiding de leerlingen hebben ervaren van vier verschillende groepen, is opvallend dat leerlingen aangeven weinig ondersteuning te krijgen vanuit hun mentor en studieloopbaanbegeleider/decaan. 37% van de respondenten geeft zelfs aan heel weinig ondersteuning te ontvangen vanuit de mentor. 33,3% van de respondenten geeft aan weinig ondersteuning te ontvangen vanuit de decaan en 14,8% geeft aan heel weinig ondersteuning te ontvangen vanuit de decaan.

Figuur 1 Ondersteuning bij studiekeuze (Bijlage 1)

In hetzelfde onderwerp is doorgevraagd op het aantal persoonlijke gesprekken dat de leerling heeft met een begeleider op school over hun studiekeuze. Denk hierbij dan aan een decaan, mentor of studieloopbaanbegeleider. Opvallend hier is dat 11,1% aangeeft geen enkel gesprek te hebben gehad met een begeleider. 33,3% van de respondenten geeft aan één gesprek te hebben gehad, 37% geeft aan twee gesprekken te hebben gehad, 7,4% geeft aan drie gesprekken te hebben gehad en 11,1% van de respondenten geeft aan vier of meer gesprekken te hebben gehad.

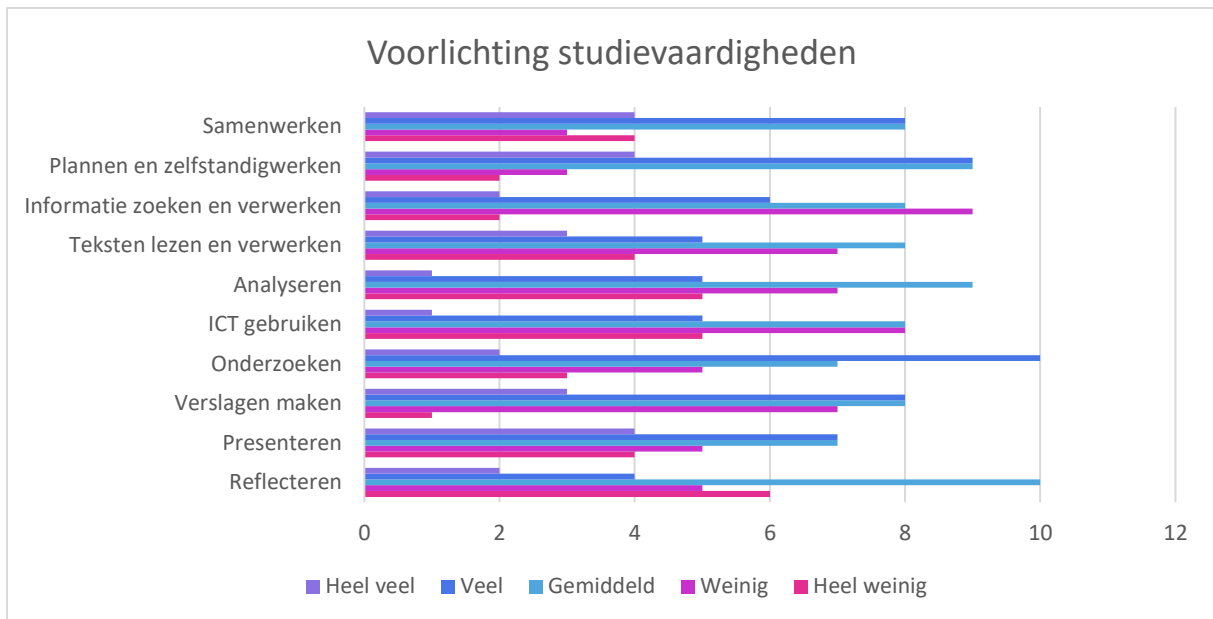

Figuur 2 Persoonlijke gesprekken (Bijlage 1)

Aansluitend hierop is de vraag gesteld of de respondenten het aantal persoonlijke gesprekken per jaar voldoende vinden. 74,1% van de respondenten gaven aan dat zij dit voldoende vinden en 25,9% gaf aan dit niet voldoende te vinden.

Voorlichting vaardigheden

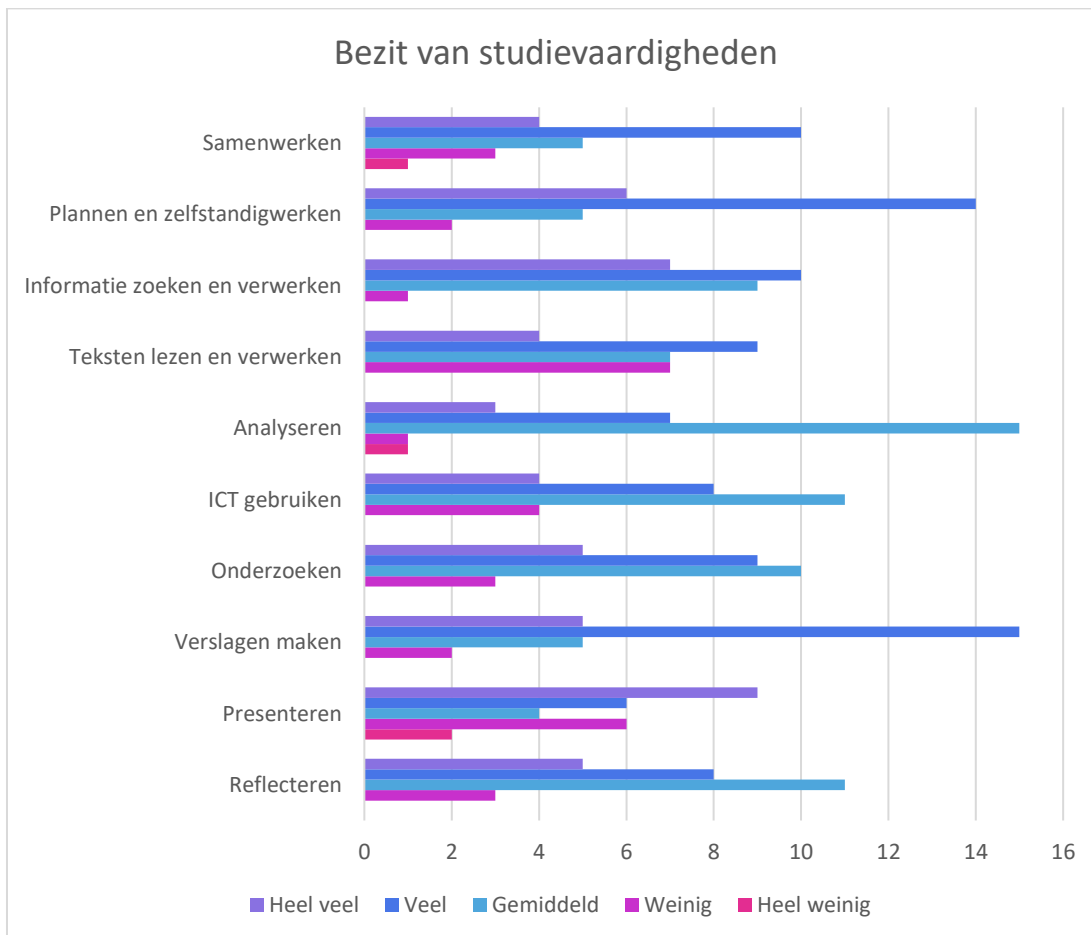
In het volgende onderdeel is gevraagd in hoeverre de leerlingen voorlichting hebben gehad over de hbo-vaardigheden. Per vaardigheid is dit weergegeven in de grafiek hieronder. Er zijn een paar vaardigheden die opvallen in de grafiek. De eerste vaardigheid is informatie zoeken en verwerken. 37% van de respondenten geeft aan hier weinig voorlichting over gehad te hebben en nog eens 25,9% van de respondenten geeft aan hier heel weinig voorlichting over te hebben gehad. Daarnaast wordt op teksten lezen en verwerken, analyseren, ICT gebruiken en reflecteren ook aangegeven dat hier gemiddelde voorlichting of weinig voorlichting over wordt gegeven.

Figuur 3 Voorlichting studievaardigheden (Bijlage 1)

Bezit vaardigheden

In hoeverre vinden de leerlingen zelf dat ze de hbo-vaardigheden bezitten? Opvallend is, is dat de respondenten bij bijna alle vaardigheden aangeven dat ze deze veel bezitten of gemiddeld. De enige vaardigheid die de respondenten iets minder lijken te bezitten is presenteren.

Figuur 4 Bezit studievaardigheden (Bijlage 1)

Open vragen

Wat mis jij qua studiekeuzebegeleiding op de havo?

Antwoorden:

- Ik mis dus dat ik goed begeleid word, ik zou wel wat meer uitleg willen hebben over wat me te wachten staat.
- Het uitleggen over hoe het gaat na de Havo, het studeren en het algemene plaatje. Eigenlijk mis ik het voorbereiden van ons op een belangrijk en leuk gedeelte van het leven
- Het informatie geven van welke mogelijkheden er zijn voor zowel HBO opleidingen maar ook MBO.
- Aandacht voor overstap naar hbo en meer informatie over hoe hbo is. Individuele gesprekken met mensen die hetzelfde problemen of keuze hebben
- Er zijn geen informatie of oriëntatie mogelijkheden voor opleidingen in de cultuur sector.
- Maandelijks gesprek met decaan om te zien of je voortgang boekt
- Een persoonlijk gesprek met decaan of iemand anders
- Praktijk ervaringen. Er zijn nauwelijks tot geen stages wat wel kan helpen bij het kiezen van een vervolgopleiding.
- Extra begeleiding voor mensen die het niet weten
- Hulp en begeleiding in het algemeen
- Ik zou graag willen weten wat ik zou moeten aanschaffen voor mijn vervolg opleiding.
- Meer oriëntatiegesprekken en meer advies
- Persoonlijkheidstesten
- Individuele vragenmoment met kinderen die op de hbo zitten en jij vragen kan stellen zonder anderen erbij (persoonlijk). Op de richting van jouw studiekeuze (Bijlage 1).

Welke tips zou jij je school mee willen geven op het gebied van studiekeuzebegeleiding?

Antwoorden:

- Meer voorbereiden op het hbo, bijvoorbeeld in de mentorlessen.
- Meer contact maken met de leerlingen (vooral in deze Corona periode wanneer iedereen thuis zit)
- Meer uitleg geven over wat je mogelijkheden zijn met een bepaald vakkenpakket. Hiermee bedoel ik dat ze bijvoorbeeld uitleg geven dat je met bijvoorbeeld een NG pakket niet per se in de zorg of in het laboratorium terecht komt.
- Meer gesprekken met decaan
- Wees breder qua het laten zien van studies en hogescholen. Alles wordt erg 'standaard'. Scholen laten alleen maar dingen zien als de Haagse Hogeschool en de studies daar, maar er zijn veel meer scholen en veel meer studies.
- Leerlingen laten inschrijven via school voor open dagen voor de studies die zij overwegen
- Om meer aandacht te hebben voor mensen die nog niet weten wat ze willen. Meer samenwerking met verschillende hbo's of universiteiten
- Duidelijkheid
- Geef kinderen ook de kans om zich in de cultuur sector te verdiepen.
- Zorg dat er vaker wordt gevraagd naar de studie keuze want veel mensen vergeten wat ze moeten doen en wanneer.
- Meer aandacht voor de individu
- Er zijn heel veel mensen die een verkeerde keus maken omdat ze niet goed begeleid zijn, misschien met leerlingen samen kijken of het wel echt bij ze past, zelfs met leerlingen die het al weten.

- Er kan meer hulp aangeboden worden
- Leerlingen meer praktijk ervaring geven.
- Voor de mensen die nog niet weten wat ze willen doen iets extra's regelen zodat ze wel een idee krijgen.
- Meer testen doen voor persoonlijkheid die je op weg kunnen helpen
- Het is fijn om aan het begin van het jaar een paar klassikale uitleggen te krijgen over hoe het nou allemaal werkt en dat al je al weet welke studie je wilt doen je niet alle opdrachten moet maken die bedoeld zijn om een studie te kiezen.
- Duidelijke communicatie. Achteraan gaan persoonlijk. Vragen stellen aan leerlingen. Net zoals nu hoe ver ben je of kan ik je ergens mee helpen?

Samenvatting

Huidige havoleerlingen ervaren weinig tot heel weinig ondersteuning vanuit hun mentor, studieloopbaanbegeleider en/of decaan. Zij ontvangen meer steun bij hun studiekeuze vanuit hun ouders/familie en soms ook van hun vrienden. Daarnaast heeft één derde van de havoleerlingen slechts één persoonlijk gesprek per jaar met een begeleider op school omtrent hun studiekeuze. Opvallend genoeg geeft ongeveer driekwart van de leerlingen aan dit voldoende te vinden. Wat betreft voorlichting over de hbo-vaardigheden geven de havoleerlingen aan dat zij over enkele vaardigheden weinig voorlichting hebben gehad. Dit zijn de volgende: informatie zoeken en verwerken, lezen en verwerken, analyseren, ICT gebruiken en reflecteren. Echter geven de havoleerlingen bij de volgende vraag wel aan dat zij vele van deze hbo-vaardigheden denken te bezitten. De tips voor de middelbare scholen waren: voorlichten over wat hen te wachten staat op het hbo, meer praktijkervaring op kunnen doen (snuffelstages) en meer (extra) begeleiding en persoonlijke aandacht.

Resultaten enquête eerstejaars hbo-studenten

In deze paragraaf worden de resultaten uit de enquête getoond die onder eerstejaars hbo-studenten is gehouden.

Studiekeuze

In dit onderdeel wordt weergegeven hoeveel van de respondenten tevreden zijn met hun studiekeuze en vervolgens wordt daaronder weergegeven waarom ze wel of niet tevreden zijn met hun studiekeuze. 30% is niet tevreden met zijn/haar studiekeuze. De respondenten die wel tevreden zijn met hun studiekeuze geven aan dat dit vaak komt, omdat ze dit al graag wilden gaan doen of dat de verwachting overeenkomt met de werkelijkheid.

Figuur 5 Tevredenheid studiekeuze (Bijlage 2)

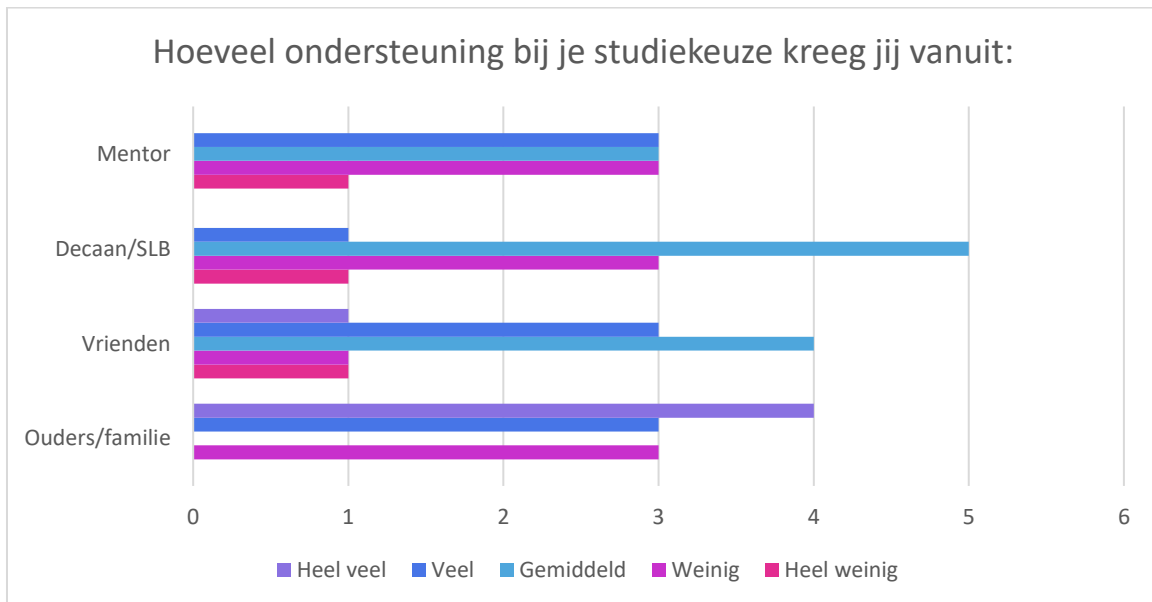
Waarom ben je wel of niet tevreden met je studiekeuze?

Antwoorden:

- Ik denk dat het niet zo zeer bij mij past
- ik ben goed geholpen bij mijn keus
- Na een verkeerde keus nu denk ik de goede gemaakt
- Deze studie wil ik al doen vanaf dat ik een jaar of 8 was
- Ik ben heel afhankelijk van anderen tijdens het maken van mijn opdrachten. Zou het prettiger vinden als dit meer individueel was.
- Wilde dit altijd al doen
- De studie is zoals ik het verwachtte
- Omdat ik het net zo leuk vind als ik had gedacht toen ik voor deze opleiding koos

Ondersteuning

Hoeveel begeleiding kregen de respondenten bij het maken van hun studiekeuze? Zoals hieronder is te zien was de uitslag nogal verdeeld. Sommigen vonden dat ze weinig tot heel weinig begeleiding kregen en andere vonden dat ze weer gemiddeld tot veel begeleiding kregen. Er is niet een opvallend resultaat.

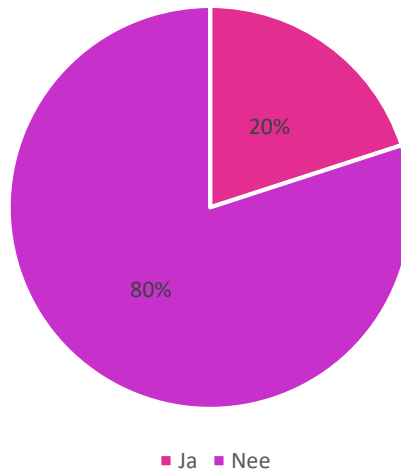

Figuur 6 Ondersteuning studiekeuze (Bijlage 2)

Vorbereiding vanuit school

In het volgende onderdeel is weergegeven of de respondenten vonden dat ze genoeg zijn voorbereid op het hbo en waarom ze dat vonden. Zoals hieronder is te zien vond 80% van de respondenten dat ze niet goed zijn voorbereid op de hbo-opleiding vanuit school. Op de vraag waarom ze dan niet goed waren voorbereid, kwam veelal naar boven dat er te weinig informatie was gegeven vanuit school. De informatie die gemist werd, is te lezen in de open vraag hieronder.

Ben je vanuit de havo goed voorbereid op je hbo-opleiding?

Figuur 7 Voorbereiding op het hbo (Bijlage 2)

Waarom ben je wel of niet goed voorbereid?

Antwoorden:

- Ik miste de zelfstandigheid. Op de havo is het een docent leerling relatie. Maar op de hbo moet de leerling alles zelf uitzoeken
- ik kreeg alleen een folder
- Wel informatie gehad over de opleiding maar minder of de definitieve baankeuze met niet alleen de leuke maar ook zeker de minder leuke aspecten
- Op mijn school hebben we veel opdrachten moeten maken. en bijv, naar meeloopdagen en proefstudeerdagen om je goed voor te bereiden
- De overstap was voor mij best wel groot. Ook de vakken zoals Nederlands etc zijn op het HBO heel anders dan op de Havo.
- Ik heb nooit geleerd hoe ik moet leren
- Te weinig kennis
- Heb een groot deel van de informatie die ik nodig heb voor de studie al gehad. De basis heb ik dus al

Welke informatie heb je gemist op de havo over het hbo?

Antwoorden:

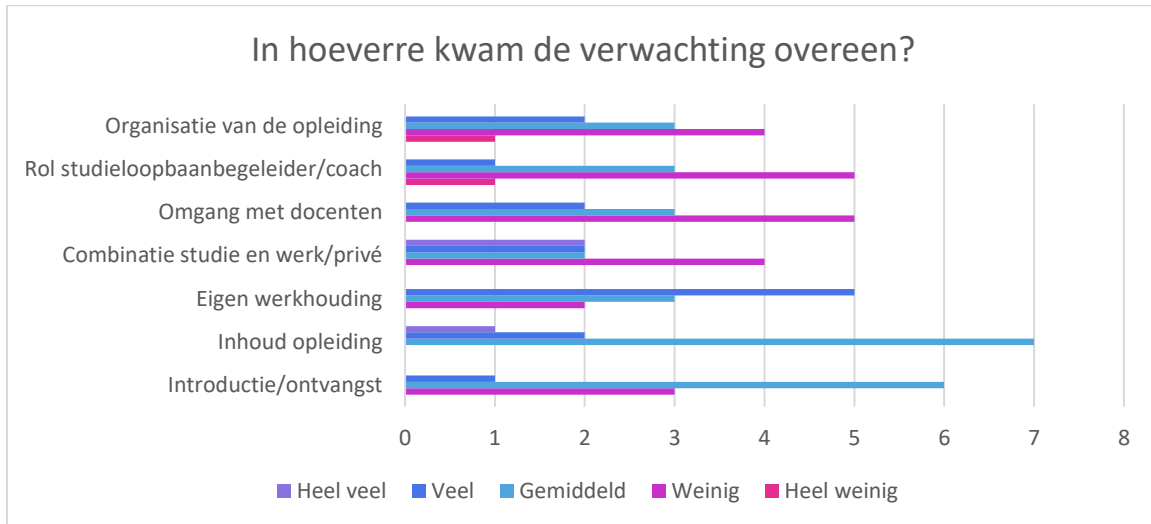
- Het gaat heel snel
- Veel aandacht en gesprekken over wie ik ben en wat bij mij past
- De minder leuke aspecten. Dit heeft mij doen stoppen met m'n vorige opleiding
- De manier waarop wordt getoetst op het hbo
- APA regels, had er voordat ik begon aan het HBO nog nooit van gehoord.
- Over hoe je moet leren
- Het is stukken zelfstandiger je moet zelf op zoek naar wat je moet doen
- Hoe het nou echt te werk gaat op het hbo. Wat er anders is dan WO

Verwachtingen en werkelijkheid

In dit onderdeel is gevraagd of de verwachtingen overeenkwamen met de werkelijkheid. Dit is getoetst aan de hand van een paar onderwerpen die hieronder zijn weergegeven in de grafiek. De

meest opvallende onderdelen zijn: organisatie van de opleiding, rol studieloopbaanbegeleider/coach, omgang met docenten en combinatie studie en werk/privé. In de grafiek is te zien dat deze verwachtingen vaak weinig overeenkwamen met de werkelijkheid. Verder kwam de inhoud van de opleiding vaak wel overeen en bij de eigen werkhouding werd ook hoger gescoord. Meerdere antwoorden hierop hadden ook te maken met de corona crisis die op dit moment speelt, hierdoor is er minder contact, zo werd er aangegeven.

Figuur 8 Verwachtingen (Bijlage 2)

Heb jij tips voor het hbo over hoe bepaalde zaken verbeterd kunnen worden op bovenstaande gebieden?

Antwoorden:

- neem de herkansingen op een ander moment af dan in de tentamen week
- alles moet veel duidelijker
- Ik heb tot nu toe 1x een mentorgesprek gehad terwijl ik juist wel nu de behoefte heb om met hem te spreken over de gang van zaken
- Momenteel kan het door de corona situatie niet heel veel anders
- Het is nu natuurlijk lastig ivm corona, maar ik merk dat ik nu niemand uit mijn opleiding echt ken. Zelf de namen van mijn medestudenten kan ik moeilijk aan een gezicht koppelen.
- meer begeleiding nu we met minder les zitten
- Wat meer interactie met de studenten
- Geen grote deadlines voor tentamens zetten (Bijlage 2).

Open vragen

Heb je tips die je je middelbare school zou willen meegeven op het gebied van studiekeuzebegeleiding?

Antwoorden:

- Maak zelf een keuze! Luister niet naar andere. En als je de verkeerde keuze hebt gemaakt, een tussenjaar is echt niet het einde van de wereld
- veel meer aandacht voor leerlingen en een goed lob-programma
- Nog dieper ingaan op de uiteindelijke baan niet alleen de competenties.
- Bereid je heel goed voor, bezoek veel open dagen, meeloopdagen en proefstudeerdagen. en als je twijfelt ga dan toch ook bij andere opleidingen langs, om te kijken of dat je toch niet iets beter ligt.

- Op tijd beginnen met zoeken. Er is momenteel zoveel keuze en het is belangrijk dat je goed gaat kijken wat je wilt doen. Het is erg demotiverend om aan een studie te beginnen die toch niet was zoals je had verwacht, omdat je te overhaast gekozen hebt bijvoorbeeld.
- Studiekeuze test en genoeg kijken naar je opties er zijn namelijk genoeg studies!
- Zorg dat meer leerlingen meeloopdagen doen (Bijlage 2).

Heb je tips voor het hbo op het gebied van studiekeuzebegeleiding?

Antwoorden:

- veel meer aandacht voor studenten, betere ontvangst
- Beter voorbereiden op de manier van lesgeven en toetsing zodat leerlingen niet in het diepe vallen zodra ze op het HBO binnen komen.

Conclusie

De havoleerlingen hebben aangegeven weinig tot heel weinig ondersteuning te ervaren vanuit hun mentor, studieloopbaanbegeleider en/of decaan. Daarnaast heeft één derde van de havoleerlingen slechts één persoonlijk gesprek per jaar met een begeleider op school omtrent hun studiekeuze. Opvallend genoeg geeft ongeveer driekwart van de leerlingen aan het huidige aantal gesprekken voldoende te vinden. Dit wekt het vermoeden dat zij op zoek zijn naar andere begeleiding dan 1-op-1 gesprekken. Daarnaast geven de havoleerlingen aan te weinig informatie te hebben ontvangen over enkele hbo-vaardigheden. De tips voor de middelbare scholen waren: voorlichten over wat hen te wachten staat op het hbo, meer praktijkervaring op kunnen doen (snuffelstages) en meer (extra) begeleiding en persoonlijke aandacht.

De hbo-studenten geven op hun beurt aan dat zij voor het overgrote deel vinden dat zij niet goed zijn voorbereid door hun school op het hbo (80%). De volgende informatie ontbrak volgens de respondenten: de snelheid, de minder leuke aspecten, de manier van toetsen op het hbo, APA-regels, hoe je moet leren, de zelfstandigheid en hoe het nou echt te in zijn werk gaat op het hbo. Middelbare scholen dienen de havoleerlingen meer aandacht en een beter en diepgaander lob-programma te geven. De hbo-instellingen dienen de studenten meer aandacht te geven en een beter ontvangst/voorbereiding te bieden aan de studenten.

Uit beide enquêtes blijkt dus dat zowel de havoleerlingen als de hbo-studenten aangeven te weinig informatie te hebben gekregen op de havo over de overstap naar het hbo en wat er daadwerkelijk van hen wordt verwacht. De grote overkoepelende factor is dat beide doelgroepen aangeven meer ondersteuning te willen ontvangen bij de daadwerkelijke overstap. Ze willen gedetailleerdere informatie, ervaring kunnen opdoen en meer mogelijkheden krijgen om informatie op te doen over de vervolgstappen.

Bibliografie

Bekijkjetoekomstnu. (sd). *HBO studievaardigheden*. Opgehaald van Bekijkjetoekomstnu:

<https://www.bekijkjetoekomstnu.nl/dossier/lobbox/lobbox-havo-hbo/hbostudievaardigheden/hbostudievaardigheden>

Spirit4you. (sd). *Dit is Spirit4you*. Opgehaald van Spirit4you: <https://spirit4you.nl/>

Verhoeven, N. (2011). *Wat is onderzoek?* Den Haag: Boom Lemma Uitgevers. Opgeroepen op Mei 25, 2021